

роздрукований та доданий до протоколу допиту значно підвищить його доказову цінність.

Інноваціями в криміналістичній методиці, як розділі криміналістики слід вважати розробку електронних алгоритмів слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових заходів та організації розслідування на початковому етапі, в основу яких може бути покладено відомості щодо: місця вчинення, часу вчинення, способу вчинення, особи потерпілого, предмету посягання та ін. Наукова розробка таких алгоритмів дасть можливість максимально оперативно визначати можливі напрями встановлення доказової інформації та осіб, причетних до вчиненого кримінального правопорушення.

Список використаних джерел

1. Берназ П. В. Інновації – основа криміналістичного забезпечення діяльності з розслідування злочинів. Південноукраїнський правничий часопис. 2015. № 4. С. 49–53.

2. Шевчук В. М. Інноваційні криміналістичні продукти у правозастосовній діяльності: поняття, ознаки та проблеми впровадження у практику. Наукові праці НУ ОЮА. 2020. Т. 26. С. 139–155.

3. Шевчук В. М. Інновації у криміналістичній техніці: сучасні можливості й проблеми застосування. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2020. № 43. С. 146–151.

4. Шепітько В. Ю., Журавель В. А., Авдєєва Г. К. Інновації в криміналістиці та їх впровадження в діяльність органів досудового слідства. Питання боротьби зі злочинністю. 2011. Вип. 21. С. 39–45.

Лапкін Андрій Васильович,
доцент кафедри судоустрою
та прокурорської діяльності Національного
юридичного університету імені Ярослава
Мудрого, доктор юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ПЕРІОДИЗАЦІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю структурування досудового провадження на певні частини, що відображають послідовність його розвитку. Вбачається, що обмеженість процесуального підходу до виділення етапів досудового розслідування, зумовлену законодавчими конструкціями, втіленими у КПК України, можна подолати з урахуванням напрацювань науки криміналістики, яка за основу періодизації досудового розслідування бере відповідну слідчу ситуацію, коло стратегічних і тактичних завдань, прийомів, засобів і методів їх вирішення, напрямів діяльності слідчого.

Найбільш поширеним є виділення початкового і наступного етапів розслідування. Так, В. М. Шевчук вказує, що початковий етап розпочинається з моменту занесення заяви або повідомлення про вчинення кримінального правопорушення до ЄРДР і завершується

повідомленням про підозру і спрямований на пошук достатніх доказів для оголошення підозри. Наступний етап розпочинається з вручення особи письмового повідомлення про підозру і триває до закінчення досудового розслідування, за своєю сутністю він є підсумковим [1, с. 252–253]. Натомість В. А. Журавель вважає, що у періодизації досудового розслідування можливим є виокремлення чотирьох етапів: 1) відкриття кримінального провадження (вихідний етап); 2) початок кримінального провадження (початковий етап); 3) продовження кримінального провадження (наступний етап); 4) завершення кримінального провадження (завершальний етап) [2, с. 141–142]. Як вбачається з наведених наукових позицій, вони відрізняються одна від одної ступенем деталізації етапів досудового розслідування та визначенням їх фактичних меж, початкового і заключного моментів.

Таким чином, в структурі кримінального провадження можна виокремити такі етапи:

1) початковий етап, що включає:

а) відкриття кримінального провадження – охоплює сукупність дій та рішень уповноважених суб'єктів, спрямованих на прийняття, облік та реєстрацію інформації про кримінальні правопорушення, внесення відомостей про них до ЄРДР. Він розпочинається з моменту надходження до органів досудового розслідування, прокурора заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення, або самостійного виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, і завершується внесенням відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР. Його особливостями є: (1) здійснення правовідносин до формального початку кримінального провадження (згідно із ч. 2 ст. 214 КПК України, досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до ЄРДР); (2) наявність широкого кола суб'єктів: це слідчий, прокурор, співробітники оперативних підрозділів, слідчий суддя, до якого може бути оскаржена бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення (в порядку п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України), службові особи, уповноважені на прийняття заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, затримання особи, реагування на повідомлення про кримінальне правопорушення тощо; (3) обмеження у формі заборони на проведення процесуальних дій, за винятком огляду місця події чи здійснення досудового розслідування на морському чи річковому судні, що перебуває за межами України (ч. 3 ст. 214 КПК України); (4) стислі строки цього етапу – він відбувається в межах 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 214 КПК України).

б) початок досудового розслідування – здійснюється задля встановлення події і ознак складу кримінального правопорушення, а також особи, яка його вчинила. Розпочинається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР і завершується повідомленням особі про підозру. Особливістю цього етапу є: (1) відсутність підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення; (2) проведення тих процесуальних дій, застосування прийомів і методів, які спрямовані на розкриття кримінального правопорушення по «гарячих слідах»; (3) відсутність встановлених строків цього етапу. На цьому етапі слідчий, дізнавач, прокурор повинні визначитися із тим, чи мало місце кримінальне правопорушення та хто його вчинив, або за наявності підстав для цього – закрити кримінальне провадження, аби не марнувати зусилля на його розслідування.

2) центральний етап досудового розслідування – пов'язаний зі встановленням особи, яка з високим ступенем ймовірності вчинила кримінальне правопорушення, офіційним засвідченням початку притягнення її до кримінальної відповідальності, а також збиранням достатніх доказів на підтвердження її вини. Він розпочинається з повідомлення особі про підозру, а завершується встановленням прокурором підстав для закриття кримінального провадження або направлення його до суду. Особливістю цього етапу є: (1) початок стадії притягнення особи до кримінальної відповідальності, який означає встановлення достатніх доказів, що вказують на наявність вини конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення, і вчинення процесуальних дій з метою доведення або спростування її вини; (2) набуття кримінальним провадженням персоніфікованого характеру, який передбачає наявність особи, стосовно якої воно здійснюється; (3) виникнення низки прав підозрюваного і гарантій їх реалізації, зокрема щодо здійснення його права на захист та ін.; (4) можливість застосування заходів процесуального примусу; (5) розширення засад змагальності досудового розслідування, пов'язане з наявністю у процесі сторони захисту; (6) зростання ролі прокурора, що передбачає його виключні права на погодження повідомлення про підозру, зупинення досудового розслідування, застосування до підозрюваного запобіжних заходів тощо; (7) наявність чітких процесуальних строків: проведення досудового розслідування, застосування запобіжних заходів, вручення письмового повідомлення про підозру та ін. [3, с. 116–120];

3) етап закінчення досудового розслідування – передбачає здійснення прокурором однієї з таких дій: (1) закриття кримінального провадження; (2) звернення до суду з клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності; (3) звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Цей етап розпочинається із моменту встановлення прокурором підстав для прийняття відповідного рішення і закінчується з реалізацією певної форми закінчення досудового розслідування. Особливістю цього етапу

е: (1) завершальний характер відносно попереднього досудового розслідування, що передбачає контроль і оцінку його результатів; (2) спрямованість на прийняття і процесуальне оформлення рішення про закінчення досудового розслідування в одній із встановлених ст. 283 КПК України форм; (3) виключна роль прокурора щодо прийняття тієї чи іншої форми закінчення досудового розслідування (окрім закриття слідчим кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 9 ч. 1 ст. 284 КПК України, якщо в цьому кримінальному провадженні жодній особі не повідомлялося про підозру); (4) можливість заміни собою попередніх етапів досудового розслідування (стосовно закриття кримінального провадження, яке може мати місце в будь-який момент кримінального провадження після його початку); (5) диференціація порядку, строків і наслідків залежно від тієї чи іншої форми закінчення досудового розслідування.

Список використаних джерел

1. Шевчук В. М. Тактичні операції у криміналістиці: теоретичні засади формування та практика реалізації : монографія. Х. : Апостіль, 2013. 440 с.
2. Журавель В. Проблеми періодизації досудового розслідування. Вісник Національної академії правових наук України. 2014. № 2 (77). С. 136–144.
3. Лапкін А. В. Періодизація діяльності прокурора в досудовому розслідуванні. Судова та слідча практика в Україні. 2018. Вип. 6. С. 116–120.

Лук'янчиков Євген Дмитрович,
професор кафедри інформаційного,
господарського та адміністративного права
Національного технічного університету
України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського», доктор юридичних
наук, професор;

Лук'янчиков Борис Євгенович,
доцент кафедри інформаційного,
господарського та адміністративного права
Національного технічного університету
України «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського», кандидат юридичних
наук, доцент

«ІННОВАЦІЙНІ» СПОСОБИ ОТРИМАННЯ ВЕРБАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Розкриття кримінальних правопорушень, як інформаційно-пізнавальний процес, забезпечується діяльністю поліцейських, співробітників оперативних підрозділів, слідчих. Кожний із них діє в межах своєї компетенції, проте у будь-якому разі їх діяльність спрямована на відшукування та збереження слідів кримінального правопорушення, які є